

Elk talent telt. Een nieuw perspectief voor verborgen talent in Almelo en Enschede

- Betere kansen voor een nieuwe generatie door een aanpak over drie lijnen (leren, werken en woon- en leefomgeving) die zich richt op lokaal talent
- Meerjarige aanpak die zich uitstrekt over een generatie en daarmee overerfbaarheid van problematiek doorbreken
- Aanpak gericht op de achterstandswijken in Almelo en Enschede die in nationaal perspectief de grootste achterstandsscores hebben (in top-10 lijs MDI-score, plaats 5 Enschede en plaats 7 Almelo)

Twente heeft elk talent nodig, juist het talent dat al in Twente opgroeit. Een deel van dit talent blijft generatie op generatie onbenut. Zij groeit op in Almelse en Enschedese wijken waar bestaanszekerheid en kansengelijkheid onder druk staat. Zij krijgt een ander schooladvies dan leerlingen met vergelijkbare cognities in andere delen van de stad. Dit is talent dat verborgen blijft. Ons doel is om aan dit opgroeiend talent en daarmee aan de komende generatie werkenden een ander perspectief te bieden. Met de aanvraag voor de Regio Deal willen we onderzoeken en doen wat nodig is om dit perspectief te kunnen bieden. Dit doen we samen met deze kinderen en hun ouders, maar ook met de professionals die werken in de buurten waar deze kinderen opgroeien. Een plan vanuit drie lijnen; leren, werken en woon- en leefomgeving. Het maakt namelijk uit of ouders werken en of je een fijne plek hebt om te wonen. De aanpak vertalen we in een langjarig plan waarop we met de samenwerkende partijen met behulp van subsidie vanuit de kansenagenda langjarig op willen inzetten. Juist deze langjarige inzet – die zich uitstrekt tot één generatie- is een onderscheidend element in onze aanpak. De volgende generatie een beter perspectief geven loont, inwoners van Twente zijn over het algemeen honkvast.¹

Met deze aanpak willen we de brede welvaart versterken in heel Twente en hiermee inspelen op de doelstelling van de zesde Regio Deal: het inzetten op kwetsbare regio's. Hoewel de economische kracht van Twente de laatste jaren sterk naar voren is gekomen, zien we dat er kwetsbare wijken in de steden zijn die hier niet van profiteren. In deze wijken staat de bestaanszekerheid en kansengelijkheid daarmee de brede welvaart zwaar onder druk. In deze Regio Deelaanvraag zetten de Twentse steden Almelo en Enschede zich in om achterstanden weg te werken in de meest kwetsbare wijken in beide steden die in nationaal perspectief de lijsten van wijken met achterstandsposities aanvoeren. Door het intensiveren van onze lopende initiatieven en te investeren in het oplossen van kansengelijkheid met een langjarige gebiedsgerichte aanpak maken we van deze kwetsbare wijken weer kansrijke wijken. We koppelen verschillende kansen:

- we leiden ongezien talent beter op,
- nemen belemmeringen bij participatie weg en
- versterken de gezonde woon-en leefomgeving.

Positie Almelo en Enschede

Almelo en Enschede gaan al concreet aan de slag en Hengelo ondersteunt vanuit de gedachte dat de deal bijdraagt aan de uitvoering van de opgaven in de regio. In deze aanvraag werken wij samen met

Met deze Regio Deal willen we een domeinoverstijgende impuls voor Almelo en Enschede. We starten met het vormen van coalities, bestuurlijk en in de wijk, die zich voor minimaal 20 jaar aan de opgaves willen verbinden. Vervolgens stellen we vanuit een integrale analyse naar de oorzaken van de hardnekkige achterstanden uitvoeringsagenda's per buurt/wijk op. Tenslotte bundelen en schalen we bewezen effectieve interventies binnen de programmalijnen leren, werken, woon-en leefomgeving op. Het gaat nadrukkelijk om interventies die effect hebben op de drie programmalijnen. De Regio Deal maakt het mogelijk onze ambitie versneld te realiseren en meer impact te maken voor zowel de steden als de regio. De resultaten van deze fase zijn het startpunt voor de langjarige inzet. Wij streven er naar deze langjarige inzet onder te brengen in "Elke regio telt".

¹ [InfographicRegioTwente201906.pdf \(kennispunttwente.nl\)](#)

onze belangrijkste regionale partners: woningbouwcorporaties, partners in de wijken, schoolbesturen en Twente Board.

Positie Hengelo

Hengelo neemt niet deel in de uitvoering van het Regio Deal project, omdat Hengelo substantieel lager scoort in de MDI-lijst. Hengelo oriënteert zich op deelname samen met Almelo en Enschede op lange termijn in Elke regio telt. Door gemeenten Almelo en Enschede te ondersteunen in de aanvraag wordt het belang van het tegengaan van achterstanden in het stedelijk gebied in Twente versterkt. De ervaring die op korte termijn opgedaan wordt in Almelo en Enschede, kan in Twente gebruikt worden voor de lange termijn inzet, vanuit de kansenagenda, om Twentse inwoners die op achterstand leven te helpen. Ook delen de drie steden mee in de positieve effecten die deze aanpakken hebben op het stedelijk gebied, zoals bijvoorbeeld het vergroten van het arbeidspotentieel doordat talent beter benut kan worden, ook binnen het bedrijfsleven van Hengelo.

Positie Rijk

De opgaves gaan het investeringsvermogen van de drie steden en de regio te boven en vragen inhoudelijke samenwerking met het Rijk. Hoewel Almelo en Enschede veerkrachtige gemeenten zijn, hebben we verschillende ministeries nodig voor de domeinoverstijgende investeringen. We verwachten beleidsruimte nodig te hebben om maatwerk te kunnen leveren. Bovendien werken andere regio's ook aan vergelijkbare vraagstukken en willen we op landelijk niveau leren van en bijdragen aan innovatie. Ten slotte verwachten we dat het Rijk ons kan ondersteunen bij het aansturen van deze grootschalige programmatische aanpak.

Positie van voorliggende Regio Deal aanvraag ten opzichte van eerdere Twentse Regio Deals

Binnen het programma Regio Deal heeft Twente al tweemaal een Regio Deal gesloten met het Rijk. De hierin opgenomen activiteiten sluiten echter onvoldoende aan bij de doelgroep die wij voor ogen hebben. Ook de veranderaanpak verschilt. Om de cirkel van de brede welvaart rond te maken richten Almelo en Enschede zich met deze aanvraag van de Regio Deal op een bottom-up aanpak, namelijk door met partners in de wijk, integraal samen te werken aan het wegwerken van achterstanden in kwetsbare wijken.

Onderscheidende aanpak

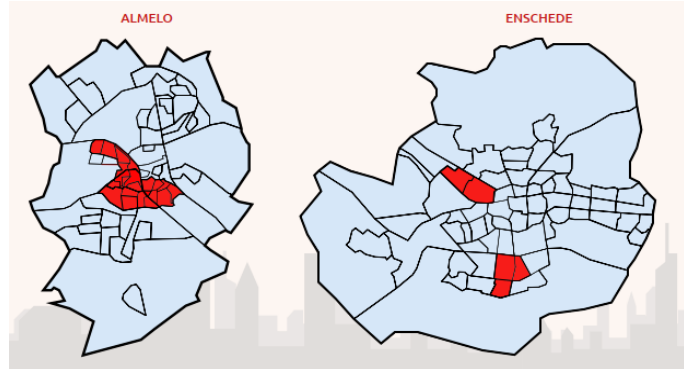
Op drie manieren onderscheidt onze aanvraag zich van eerdere Regio Deals. Allereerst richten we ons op een ander type talent en niet op specifiek vakmanschap. De voorgaande Regio Deal koerst op het aantrekken van leerlingen voor technische en wetenschappelijke opleidingen en focust zich op deeltijdwerkers en statushouders. Wij richten ons op al het opgroeiend *verborgen* talent in eigen buurten en wijken in Almelo en Enschede. Talent dat onzichtbaar is en in bestaande aanpakken veelal onbelicht blijft. Als we hier niet gericht met elkaar op gaan inzetten blijft deze groep onzichtbaar en gaat een belangrijk arbeidspotentieel voor Twente en een opnieuw een generatie verloren. Op de tweede plaats gaan we uit van koppelkansen. Daarmee bedoelen we dat het investeren in onderwijs alleen onvoldoende is om talent te laten tellen. Belemmeringen wegnemen bij ouders om te kunnen werken aan bestaanszekerheid en investeren in de woonomgeving zijn ook nodig. Dat vraagt om een gebiedsgerichte, domeinoverstijgende, aanpak. Het derde onderscheid is dat de aanpak langjarig is en zich uitstrekt tot een hele generatie. Het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid (NPLV) leert ons dat een dergelijke langjarige gebiedsgerichte aanpak werkt. De noodzaak voor een langjarige aanpak wordt door het Rijk erkend in het proces van 'Elke Regio Telt!' waarin deze propositie ook een plek zal krijgen binnen de regionale kansenagenda. Het kan echter nog jaren duren voordat de regionale kansenagenda in uitvoering gaat komen en deze Twentse steden maken daarnaast geen onderdeel uit van het NPLV. De Regio Deal zien we als vliegwiel en biedt alvast de mogelijkheid om aan de slag te gaan.

De opgaven

1. Naast groeien ook bloeien

Het is Twente gelukt om na de teloorgang van de textielindustrie vorm en inhoud te geven aan een nieuw economisch profiel dat voor Nederland waarde toevoegt als gebied waar knappe koppen en gouden handen samenkomen. Als regio zit Twente dan ook in de lift. Het gemiddelde huishoudinkomen is in de afgelopen tien jaar gestegen, net als het Bruto Regionaal Product en de economische groei.²

Tegelijkertijd zien we dat inwoners in enkele wijken van de Twentse steden Almelo en Enschede en Hengelo veel minder profiteren van deze groei. Twente is daarmee een regio met twee snelheden. In het onderzoeksrapport *Accentueer het verschil* van onderzoeksbureau Het PON & Telos

staan in de opgenomen *Multi Deprivation Index* (MDI-index) met 20 steden/gebieden de steden Enschede en Almelo op respectievelijk plek 5 en 7. Andere Twentse steden komen niet in deze lijst voor. In Almelo gaat het grofweg om de gebieden in de spoorzone en in Enschede oa om de Wesselerbrink en Twekkelerveld (de rode gebieden op de afgebeelde kaartjes). In deze wijken zijn MDI-scores tussen de 65-71 te vinden. Het gaat in totaal om zo'n 20.000 huishoudens. Hier is meervoudige achterstandsproblematiek het meest zicht- en voelbaar. Deze meervoudige achterstandsproblematiek betekent een (relatief) groot aandeel huishoudens met weinig inkomen (rond de 40% leeft van een inkomen tot 120% van het sociaal minimum), weinig financiële buffer, geringe arbeidsparticipatie (tussen de 40-45%), veel voortijdig schoolverlaters, lage levensverwachting en laag ervaren goede (mentale) gezondheid (50% tov 65% gemiddeld in de steden), 15 % meer eenzaamheid t.o.v. stedelijk gemiddelde. Ook in Hengelo zijn er gebieden die onder druk staan.³

Het PON & Telos zegt over deze hardnekkige achterstanden dat het 'een resultaat is van wat jaren geleden gebeurde en niet van wat er nu gebeurt'. En, 'deprivatie wordt van generatie op generatie doorgegeven en is moeilijk te doorbreken'. Dat blijkt wel uit het feit dat de sociaal-economische gezondheidsverschillen tussen mensen (...) groot zijn en zich lijken te verdiepen (...). Doorbreken in het wegwerken van achterstanden vragen om een langdurige en geïntegreerde aanpak die het versterken van persoonlijk veerkracht en bestaanszekerheid combineert met aandacht voor het verbeteren van wijken en buurten'.⁴

Deze grote verschillen binnen de regio rechtvaardigen de gedachte om niet alleen te versterken wat sterk is, maar de focus te leggen op te versterken wat achterblijft. Onderzoek bevestigt bovendien dat de zogenaamde Trickle-Down, de economische ontwikkelingsdynamiek die ervan uitgaat dat economische groei van een gebied een gunstig effect heeft op de achtergebleven steden/wijken/buurten, niet altijd werkt en sociaal-economische verschillen juist vergroot.⁵

2. Passende onderwijscarrières

Kansengelijkheid in het onderwijs hangt mede samen met het opleidingsniveau van ouders. Leerlingen die thuis minder (Nederlands)talige of cognitieve input en ondersteuning krijgen, komen de school binnen met een relatieve achterstand ten opzichte van leerlingen die meer input en ondersteuning vanuit huis meekrijgen. Vooral leerlingen van wie de ouders geen hoger onderwijs hebben gevolgd, zijn sterker afhankelijk van de school voor hun leerontwikkeling. De relatieve achterstanden waarmee zij instromen halen zij in hun jaren op de basisschool onvoldoende in.

² [Twente index \(twenteboard.nl\)](https://www.twenteboard.nl/)

³ Twentse Buurtbarometer [Twentse Buurtbarometer | Tableau Public](https://www.twentsebuurtbarometer.nl/).

⁴ Het PON Telos, *Accentueer het verschil. Een regionaal perspectief op achterstanden in Nederland*. (februari 2024) p.69.

⁵ Het PON Telos, *Accentueer het verschil. Een regionaal perspectief op achterstanden in Nederland*. (februari 2024) p.72.

Onder advisering is een tweede ongelijkmaker. Ook hier speelt het opleidingsniveau van ouders een rol. Landelijk geldt dat voor ruim een op de drie leerlingen het schooladvies lager uitvalt dan de score op de eindtoets. Hoewel het per school verschilt, zijn de cijfers in Almelo en Enschede hoger, tussen de 40 en 70%. Onder advisering blijkt een cruciale indicator voor schoolloopbanen en daarmee ook voor de positie op de arbeidsmarkt. Leerlingen die gelijk gekwalificeerd zijn, doorlopen heel verschillende schoolloopbanen. Het probleem van onder advisering wordt tegenwoordig versterkt doordat de eindtoets minder van belang is geworden en het advies van leerkrachten juist belangrijker is geworden. Dat verschil in advisering stuurt de ongelijkheid in het verdere verloop van schoolloopbanen. Een te laag schooladvies zorgt er bovendien voor dat leerlingen zich daarnaar gaan gedragen. Dit is zorgelijk omdat de CNV heeft geconstateerd dat werkgevers in vacatures vasthouden aan rigide diploma eisen.

3. Duurzaam werk

We zien in de MDI-index dat de betreffende wijken in Enschede en Almelo zeer sterk afwijken van de landelijke en regionale cijfers op het gebied van arbeidsparticipatie. De netto participatiegraad scoort 44% tot 56% fors lager dan het Twents en het landelijk gemiddelde, die beide op 72% liggen.

We zien enerzijds mensen met een beperking, langdurig werklozen, migranten, ouderen en jongeren zonder startkwalificatie. De arbeidsmarkt heeft een afstand tot deze groepen vanwege de mismatch in functie-eisen, maar ook door stigmatisering van deze groepen. Dit laatste komt in omgekeerde vorm ook voor; de verwachting of ervaring met afwijzingen leidt tot zelfstigma. Het zelfstigma, een gebrek aan vertrouwen in de kans op vooruitgang, is er mede oorzaak van dat problematiek wordt overgedragen aan volgende generaties en gemeengoed wordt in sociale netwerken.

We zien anderzijds mensen, met name vrouwen, in kleine deeltijdbanen, vaak dichtbij huis, die nu niet meer willen/kunnen werken. Dit komt mede omdat zij de organisatie van randvoorwaarden die werken vereist, als te complex ervaren.

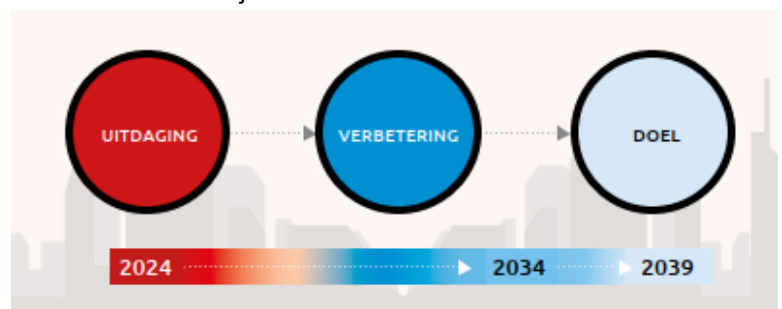
Uit onderzoek en ervaring weten we dat de bron van het niet-werken ligt in problematiek op andere leefgebieden. Vrijwel altijd gaat het om samenloop van problemen. Deze samenloop van problemen leidt tot stress binnen de betreffende gezinnen en ook dat werkt door op volgende generaties. De diverse problematiek binnen kansarme gezinnen gaat gepaard met een gebrek aan vertrouwen en ambitie tot vooruitgang en bekwaamheid kinderen te ondersteunen in hun schoolloopbaan. We zien het effect hiervan in onze wijken heel concreet terug als we bijvoorbeeld kijken naar onder advisering.

4. Gezonde Woon-en leefomgeving

Het stedelijk gebied van Twente is in de Nota Ruimte aangewezen als plek met kansen voor een brede schaa sprong. Twente is bovendien benoemd als verstedelijkingsgebied, kenniscluster en potentieel grootschalig woningbouwgebied voor na 2030. Dit vraagt om aandacht voor de opgave van stedelijke vernieuwing en de woningbouwopgave in onder andere de Twentse grote steden. De vragen die over deze verstedelijkingsopgave worden gesteld in het position paper Twente 2050 , gaan nog te weinig in op de situatie en behoeftes van kwetsbare huishoudens die ook in deze nieuwe en nieuw ingerichte gebieden zullen wonen. Een combinatie van fysieke en sociale maatregelen zien we als wenselijk zodat gebiedsontwikkeling geen doel op zich blijft, maar de gewenste maatschappelijke impact teweegbrengt.

Ambitie en streefwaarde

Onze ambitie is om de komende generatie in de meest kwetsbare wijken in Twente een nieuw perspectief te bieden. In één generatie willen we trendbreuken zien en structurele ontwikkeling op de leefgebieden leren, werken, woon-en leefomgeving. We bundelen de inzet en energie van overheid, onderwijs, maatschappelijke partners, bedrijfsleven en het Rijk tot een langjarige (20 jaar) aanpak in een aantal buurten en wijken met de grootste

achterstanden in Almelo en Enschede. Over 20 jaar zien we in de focusgebieden dat:

- Kinderen die nu geboren worden onderwijscarrières hebben die passen bij hun vermogen en talenten. We investeren hiervoor bijvoorbeeld in de verlengde schooldag, vergroten bereik in de voorschoolse perioden en vergroten ouderbetrokkenheid.
- Jongeren duurzamer werk hebben in de eigen regio en in regionale toekomstbestendige sectoren. Daarmee hebben ze een stabiel inkomen en dus meer bestaanszekerheid. We koppelen talent aan lokale/regionale ondernemers en verbeteren randvoorwaarden die werken belemmeren.
- Ouders minder drempels ervaren om te participeren op de regionale arbeidsmarkt. Hiermee geven zij een ander voorbeeld aan hun kinderen. Niet of minder werken omdat financiële stress in de weg zit voorkomen we door vroegsignalering en schuldhelpverlening dichtbij. Beschikbare kinderopvang in de buurt kan werkdrempels beslechten. We werken hiermee aan meer bestaanszekerheid.
- Kinderen, jongeren en ouders wonen in duurzamere woningen en in gezondere buurten. We investeren in de kwaliteit van voorzieningen, nemen energiearmoede, hittestress en wateroverlast weg en sluiten aan bij de bestaande en komende herstructureringsaanpakken.

De aanpak

Plekken, koppelkansen, coalities en leren en verbeteren staan centraal in onze aanpak. De aanpak kent drie programmalijnen, leren, werken, woon-en leefomgeving, die per buurt/wijk worden uitgewerkt. De buurtaanpakken kunnen verschillen omdat de situatie in de buurt/wijk ook verschilt. Daarnaast houden we ruimte om in te spelen op onverwachte situaties, zoals voorheen de coronacrisis en de stijgende energiekosten door de oorlog in Oekraïne.

De ABCD methode is ons vertrekpunt. Deze methode werkt van binnenuit aan leefbare wijken door sociale relaties tot stand te brengen en onvermoede capaciteiten van inwoners, organisaties en instellingen te mobiliseren. Aanwezige capaciteiten en vaardigheden in de wijk worden in kaart gebracht, gevolgd door het investeren in relaties. Individuen worden in contact gebracht met anderen, organisaties en instituten. Daarna vindt het activeren van een buurt plaats en het vinden van steun van buiten.

Plek

We kiezen voor werken op buurt, straat of portiekniveau om maximaal aan te kunnen sluiten bij de bewoners die daar wonen. Door te kiezen voor specifieke buurten en wijken investeren we ongelijk om elk talent te benutten. Bij de keuze voor de wijken hebben we ons niet alleen laten leiden door de MDI-scores, maar ook gekeken naar de samenstelling van de huishoudens. Omdat onze aanpak begint bij kinderen, kiezen we voor wijken met een groot aandeel gezinnen. En voor wijken waar al plannen zijn voor nieuwbouw/herstructurering om de aanpak zo effectief mogelijk te laten zijn.

Koppelkansen

Door verschillende kansen op sociaal, fysiek, en economisch vlak met elkaar te verbinden, hebben ze gezamenlijk meer effect dan de som der delen (we maken van 1+1=3). Deze kansen zien we als de motoren voor de ontwikkeling. Zo is de aandacht voor leren van invloed op participatie en omgekeerd. En herstructurering/aanpak energie-armoede draagt bij aan bestaanszekerheid. En meer bestaanszekerheid heeft een positief effect op leren en participeren. Koppelkansen zien we ook in het bundelen van investeringsbudgetten. Zo werken Almelo en Enschede met dynamische investeringsagenda's waar investeringsbudgetten voor stedelijke vernieuwing van betrokken partijen worden gebundeld. We breiden deze manier van gezamenlijke gebiedsontwikkeling uit naar partners in het sociale domein en ontwikkelen zo een manier van investeren die het fysieke en sociale domein bij elkaar brengt.

Coalitie

We sluiten coalities op verschillende niveaus met partijen om samen een zo groot mogelijk effect te realiseren. Iedere partner wordt uitgedaagd om concreet te maken wat de bijdrage aan de kans is. Bewoners en/of ondernemers uit de wijk zijn altijd onderdeel van een coalitie.

Leren en verbeteren

We verwerken succesvolle interventies uit Twente met lessen uit de praktijk van anderen en inzichten uit wetenschappelijk onderzoek over zowel onze inhoudelijke programmalijnen als over wijk/gebiedsgericht werken. We monitoren zowel kwalitatieve als kwantitatieve data.

In het navolgende beschrijven we wat we beogen met de drie programmalijnen. De drie programma's zijn niet los van elkaar te zien, maar beïnvloeden elkaar. Interventies in het onderwijs hebben effect op werken, het wegnemen van belemmeringen bij ouders om te werken/participeren is van invloed op de schoolresultaten van kinderen etc..

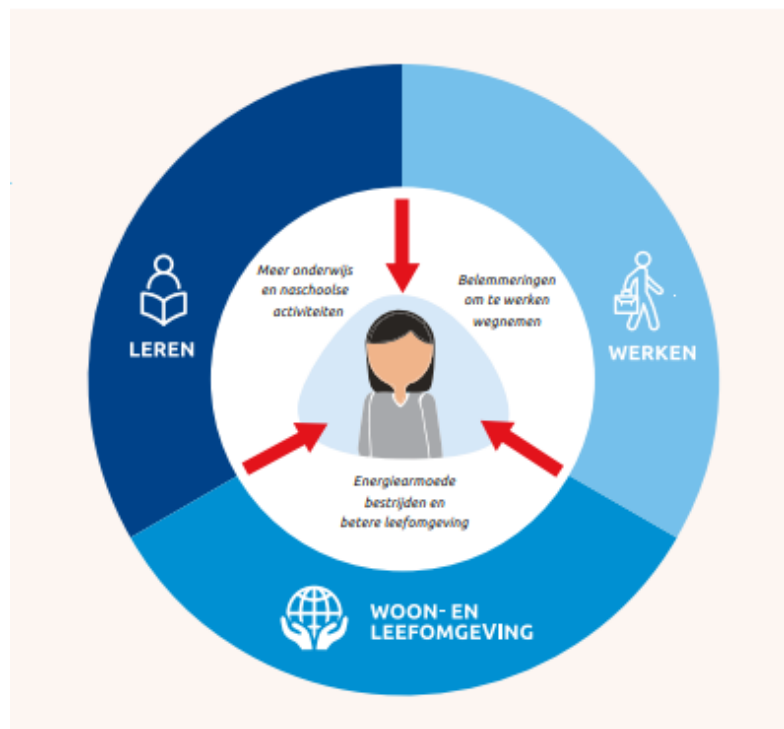
1. Programmalijn leren

Voor het doorbreken van hardnekkige structuren zetten we in op het langjarig beïnvloeden van de positie van kinderen vanaf 2,5 jaar. Onze inzet richt zich op het wegwerken van de relatieve achterstand en daarnaast op het onderzoeken en aanpakken van onderadvisering.

Voorgestelde aanpak

Wij willen leerlingen uit deze wijken een beter toekomstperspectief bieden. Ons doel is ervoor te zorgen dat kinderen die nu geboren worden over 10-15 jaar onderwijscarrières hebben die beter zijn afgestemd op hun talent. Dat zij opleidingen kunnen kiezen op basis van hun eigen capaciteiten, los van de prestaties van hun ouders. Om hen hierin optimaal te ondersteunen,

combineren we bestaande inzet en nieuwe (evidence based) initiatieven. Zo weten we dat het aanbieden van extra uren onderwijs, het verbreden van de horizon, het betrekken van ouders en aansluiting onderwijs – zorg goed werkt.⁶ Met onderwijspartners onderzoeken we de mogelijkheden voor een brede aanpak in de (voor)schoolse periode, het inzetten van pedagogisch medewerkers, verlenging van de onderwijstijd inclusief een naschools curriculum, extra begeleiding op school, vergroten ouderbetrokkenheid en het verstevigen van de inzet op voorkomen van verzuim en voortijdig schoolverlaten (Twentse Belofte).

2. Programmalijn Werken

Voor het doorbreken van de geringe arbeidsparticipatiegraad zetten we in op het wegnemen van belemmeringen om te gaan werken en op ontwikkelen van duurzaam werk in de regio (koppelkans met verduurzaming).

⁶ Sanne van Wetten, Inge de Wolf *Ieder kind een kans. Interventies voor gelijke kansen in het basisonderwijs*, (Education Lab, september 2020).

Voorgestelde aanpak

Het doorbreken van de wijkcultuur van sociale achterstanden

We starten per wijk met een verdieping op de problemen die per wijk het hoogste scoren, werk, inkomen, huisvesting, gezondheid. Deze problemen versterken elkaar en creëren een vicieuze cirkel van uitsluiting en gebrek aan vooruitgang. Op basis van deze verdieping komen we tot een geïntegreerde aanpak. Die aanpak heeft de volgende uitgangspunten:

- Aansluiten bij de leefwereld van de inwoners. Inzetten op basisondersteuning in de wijk. Uit de evaluatie van de participatiewet door het SCP blijkt namelijk dat het huidige beleid niet effectief (meer) is en de menselijke maat uit het oog verloren is; de participatiewet gaat uit van wantrouwen en straf. In reactie hierop ontwikkelt zich een beleidsdiscussie die uitgaat van het aanboren van de eigen motivatie van mensen. We willen (en kunnen) niet langer dicteren of regisseren volgens welke route mensen zich moeten ontwikkelen.
- Zelf-en samenredzaamheid vergroten. Openbare ontmoetingsplekken zijn waardevolle plekken om te starten met arbeidsparticipatie. Door financiële druk en het teruglopen van de bereidheid vrijwilligerswerk te doen staan deze voorzieningen echter onder druk. Er is aandacht en geld nodig om deze plekken tot stand te brengen en / of te houden.
- Randvoorwaarden op orde. Investeren in de verduurzaming van woningen, inkomensondersteuning/schuldenaanpak, toegankelijke kinderopvang.

Het creëren van passend, duurzaam werk

We moeten ervoor zorgen dat mensen niet vast- (komen te) zitten in preciaire arbeidssituaties met tijdelijke contracten en slechte arbeidsomstandigheden. Dit leidt tot bestaansonzekerheid. We zetten samen met werkgevers in op de ontwikkeling van werk; passend qua competenties en financiële zekerheid. We zoeken heel specifiek naar mogelijkheden in toekomstbestendige sectoren. Een voor de hand liggende optie is de bouw- en installatiebranche, waarmee direct bijdragen aan het oplossen van energiearmoede in de wijken.

We voorzien dat er mogelijk, ook, een noodzaak is tot de ontwikkeling van een zogenaamde parallelle arbeidsmarkt. Waarin maatschappelijk nuttige taken worden geclusterd in een nieuw type baan worden geconcentreerd.

3. Programmalijn Woon-en leefomgeving

Voor een gezonde woon-en leefomgeving in zowel de bestaande als toekomstige buurten en wijken zetten we in op het versterken van sociale duurzaamheid en het voorkomen van energiearmoede. Daarnaast koppelen we de herstructurerings- en nieuwbouwopgave aan het creëren van duurzaam werk.

Voorgestelde aanpak

Versterken sociale duurzaamheid⁷

We verbinden de (fysieke) verstedelijkings-en herstructureringsstrategie nadrukkelijk met (sociale) strategie van gezonde buurten. Het is het verbinden van de 'zachte mensenkant' met het 'harde' repertoire van fysieke ingrepen. Het gaat daarbij niet alleen om de tastbare aspecten zoals het bouwen van voldoende en bereikbare supermarkten, scholen, ontmoetings-, culturele en beweegplekken en zorgvoorzieningen. Het gaat er ook om de kwaliteit van de ontmoetingsplekken: dat mensen beter in staat zijn om elkaar te ontmoeten waardoor gemeenschapsgevoel en het gevoel van ergens thuishoren en veilig zijn kan groeien. De gebouwde omgeving wordt daarmee een middel om de kwaliteit van leven te verbeteren.

Tegengaan energiearmoede

⁷ Zie ook Celine Janssen, *Developing places for human capabilities Understanding how social sustainability goals are governed into urban development projects* (2024).

De verstedelijkings-en herstructureringsopgave draagt o.a. met de Renovatiedeel Twente bij aan het vergroten van bestaanszekerheid. De Renovatiedeel is een dynamische samenwerking tussen het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de gemeenten Almelo, Hengelo en Enschede en zes woningcorporaties. Het doel is om energiearmoede te bestrijden door een gezamenlijke en geïndustrialiseerde aanpak te ontwikkelen voor 7000 woningen in deze gemeenten. In elk van de drie steden is een pilotwijk gestart. In de pilots sluiten gemeenten aan bij lopende renovatieprojecten van corporaties om zo ook de particuliere eigenaren te ondersteunen om hun woningen te verduurzamen. Tegelijk onderzoeken de corporaties gezamenlijk hoe de verduurzaming te versnellen met het opzetten van verbouwstromen voor de huur. Eind 2025 bepalen we hoe we de samenwerking verder vormgeven en hoe we de opschaling en geïndustrialiseerde aanpak verder kunnen stimuleren. In de periode van 2026 tot 2030 willen Enschede, Hengelo en Almelo 7.000 woningen in Energiearmoede bereiken. De Regio Deal maakt het mogelijk om deze ambitie uit te breiden.

Stimuleren werkgelegenheid

De herstructurerings-en verstedelijkingsopgave biedt daarnaast kansen voor werkgelegenheid. De toenemende vraag naar duurzaam bouwen en de wens van Twente om een groene technologische topregio te worden⁸, levert ook werk op voor praktisch opgeleiden. In toenemende mate worden duurzame en technologische ideeën niet alleen in Twente bedacht, maar ook gerealiseerd. Een voorbeeld hiervan is biobased (ver)bouwen, (ver)bouwen met vezelgewassen die in Twente worden verbouwd. Het is een initiatief van de Twentse Bouwboeren.⁹ Hoewel deze manier van werken nog in de kinderschoenen staat, ondertekenden de steden een intentieovereenkomst om de inzet ervan te onderzoeken. De Regio Deal kan innovatieve projecten die kansen bieden voor praktisch opgeleiden stimuleren.

Aansluiting bij nationale beleidsdoelen of programma's

- Gelijke Kansenalliantie: de Gelijke Kansen Alliantie (GKA) werkt samen met scholen, gemeenten en maatschappelijke partners aan het verbeteren van kansengelijkheid in het onderwijs met aandacht voor thuis, school en de leefomgeving.
- Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA): een gezonde generatie in 2040: weerbare, gezonde inwoners die opgroeien, leven, werken en wonen in een gezonde leefomgeving met een sterke sociale basis.
- Sportakkoord: sport versterkt
- Programma Gezonde Leefomgeving (RIVM): gezonde leefomgeving voor iedereen.
- Actieplan Groene en Digitale Banen
- Aanpak Energiearmoede

Organisatie Leren en Verbeteren

Monitoren

We werken zoveel mogelijk met interventies die waarvan bekend is dat ze effectief zijn. Daarnaast volgen we de buurt-en wijkaanpakken op vaste momenten. Zo leren we wat wel en niet werkt en kan er tijdens de uitvoering eventueel al worden bijgestuurd. We verzamelen verschillende soorten gegevens:

1. Uitkomstindicatoren voor de drie domeinen leren, werken en woon-en leefomgeving waarbij de MDI-indicatoren van Het PON & Telos als uitgangspunt dienen
2. Procesindicatoren: hierbij gaat het om gegeven over uitvoering en bereik van de uitgevoerde interventies

⁸Position Paper Twente 2050. Agenderend voor de ruimtelijke ontwikkelstrategie Twente.

⁹[Biobased bouwen: Twentse Bouwboeren - Stichting Pioneering](#)

3. Narratieve indicatoren: dit betreft gegevens over de ervaring van kinderen, jongeren en hun ouders over de verandering in hun individuele leven en in hun woon-en leef omgeving.

Kennisdelen

Almelo, Hengelo en Enschede zullen regelmatig kennissessies organiseren om kennis te delen. Er is ondertussen al veel ervaring opgedaan over wijkaanpakken/gebiedsgericht werken elders in het land waarvan de drie steden kunnen leren (Platform 31, Verwey Jonker Instituut, NPLV).

Communiceren

Communicatie is een belangrijk onderdeel in de aanpak. De focus ligt bewust op kansen en we communiceren toekomstgericht. Anders gezegd, communicatie is ook een motor om de verandering op gang te brengen. We doen dit samen met bewoners en partners in de wijk en we laten zien wat de beweging is die we maken. Samen met de belangrijkste partners ontwikkelen we een communicatiestrategie die bijdraagt aan het verbeteren van het imago van de buurten-en wijken, het informeren en enthousiasmeren van bewoners. Door te laten zien dat positieve verandering mogelijk is, dragen we bij aan het versterken van veerkracht. Communiceren gebeurt waar mogelijk op buurtniveau, ook omdat er grote verschillen zijn tussen de gekozen buurten en wijken.

Organisatie – De Coalities

Voor de langjarige aanpak is een brede maatschappelijke coalitie nodig die zich voor 20 jaar committeert aan de buurt/wijkvernieuwing. Het vormen van deze brede maatschappelijke coalitie is een belangrijk onderdeel in de eerste fase van de uitvoering van de Regio Deal. We hechten veel waarde aan het creëren van stabiele partnerschappen. We willen voorkomen dat samenwerking hangt aan een individuele personen. Eigenaarschap op het juiste niveau vinden we belangrijk en zien we als randvoorwaarde voor succes.

Bestuurlijk: burgemeesters Enschede, Almelo en Hengelo en wethouders sociaal uit Almelo, Hengelo en Enschede. Link naar het Rijk en de Kansenagenda.

Ambtelijk:

Rijk- de drie steden: omdat we werken aan landelijke opgaves is samenwerking met het Rijk noodzakelijk. Zowel om goede aansluiting te vinden bij nationale programma's als om het geleerde in te kunnen brengen in nieuwe programma's. Daarnaast is deze coalitie nodig voor het formuleren en bewaken van de kaders waarbinnen de RegioDeal wordt uitgevoerd.

Steden-wijken: programmamanager en de stadsdeelmanagers/ managers wijksturing van de uitgekozen wijken. Sturen op de realisatie van de doelen. De programmamanager is de link naar bestuurders. De stadsdeel/wijkmanagers zijn de link naar de gebiedsteams.

Gebiedsteams: samenstelling hangt af van het vraagstuk in de wijk/buurt. Denk aan gemeentelijke wijkregisseurs/gebiedsadviseurs (link inwoners-gemeente), beleidsadviseurs sociaal en fysiek, primair-en voortgezet onderwijs, Integrale Kind Centra, welzijnsinstellingen, corporaties, schuldhulpverlening en (lokale) ondernemers. Kinderen, jongeren en hun ouders maken deel uit van deze coalities. Deze coalities voeren (gezamenlijk) de interventies uit. Waar mogelijk sluiten ze aan bij bestaande initiatieven. De crux is intensivering, opschaling en bundeling.

Kennis: ROC, Saxion, Kennispunt. Geven vorm aan monitoring, ondersteunen de gebiedsteams bij het inzichtelijk maken van de opbrengsten en (mede) organiseren kennisdelingssessies. Daarnaast ondersteunen ze bij het kiezen van werkende interventies en waar deze ontbreken met het onderzoeken van de voorgestelde aanpak om te komen tot nieuwe werkende interventies.

Begroting- en dekkingsplan Regiodeal Elk Talent Telt					2025 t.m.2028		
Kosten							
				Almelo	Enschede		Totaal
1.	Algemene projectcoördinatie			€ 700.000	€ 700.000		€ 1.400.000
2.	Programmalijn Leren						
	- onderzoek			€ 1.000.000	€ 1.000.000		€ 2.000.000
	- personele inzet			€ 1.200.000	€ 1.200.000		€ 2.400.000
	- pilots			€ 2.200.000	€ 2.200.000		€ 4.400.000
				€ 4.400.000	€ 4.400.000		€ 8.800.000
3.	Programmalijn Werken						
	- onderzoek			€ 1.200.000	€ 1.200.000		€ 2.400.000
	- personele inzet			€ 1.200.000	€ 1.200.000		€ 2.400.000
	- pilots			€ 2.400.000	€ 2.400.000		€ 4.800.000
				€ 4.800.000	€ 4.800.000		€ 9.600.000
4.	Programmalijn Woon-en leefomgeving						
	- onderzoek			€ 400.000	€ 400.000		€ 800.000
	- personele inzet			€ 600.000	€ 600.000		€ 1.200.000
	- pilots			€ 1.200.000	€ 1.200.000		€ 2.400.000
				€ 2.200.000	€ 2.200.000		€ 4.400.000
5.	Communicatie			€ 400.000	€ 400.000		€ 800.000
Totaal generaal				€ 12.500.000	€ 12.500.000		€ 25.000.000
Dekking							
6.	Gemeentelijke cofinanciering, zie toelichting			€ 6.250.000	€ 6.250.000		€ 12.500.000
7.	Gevraagde Regiodeal bijdrage			€ 6.250.000	€ 6.250.000		€ 12.500.000
Saldo				€ -	€ -		€ -